

Keramik

Keramik är en samlingsbenämning för produkter tillverkade av bränd lera; alltifrån taktegel och kyrkklocksgjutformar till förvaringskärl och begravningsurnor. Föremålets material, deras form och yta, är en ovärderlig källa till kulturhistorisk kunskap.

Utgångsmaterialet lera är uppbyggt av minimala plattformade partiklar, mindre än 0,002 mm i diameter, som genom upptag av vatten ger materialet dess formbarhet. Plasticiteten och andra egenskaper hos leran, såsom exempelvis dess krympnings- och sprickningstendens, kan påverkas genom tillsatser av så kallat magringsmedel. Krossade ben, krossade snäckskal, krossad bränd lera, sand, halm och asbest är exempel på olika förekommande magringsmedel. Glasyr för att täta och stärka keramikgods har i olika varianter förekommit alltsedan 4000-talet f Kr. Glasyn kan också fungera som grund eller skydd för en färgad dekor.

Alla variationer av ingående materialslag har tillsammans med yttre påverkan såsom omgivande miljöbetingelser betydelse för nedbrytningshastigheten hos respektive föremål. Keramik är relativt sett ett hållbart material, vilket bland annat visar sig vid arkeologiska utgrävningar, där keramik är en av de vanligast förekommande materialkategorierna. I arkeologiska sammanhang påverkas keramikgods mycket av den kemiska sammansättningen i jorden. Så gör exempelvis en sur och fuktig eller vattendränkt jord lågbränd keramik mjuk och skör, och en salthaltig jord godset saltbemängt med stor risk för framtida saltsprängning som följd.

Saltbemängd keramik urlakas

För att häva risken för sprängskador, måste saltbemängd keramik urlakas i avjoniserat vatten. När omgivande luftfuktighet varierar kraftigt vandrar salterna i godset annars mot ytan med sprickbildning, sprängning av ytskiktet och materialförlust som följd. Keramiken placeras i stora vattenkar med konduktivitetmätare i anslutning. Denna mäter salthalten i lakvattnet, som sedan byts regelbundet under flera månaders tid enligt ett noggrant uppgjort tidsschema till dess att salthalten minimerats.

Vid hopsättning av keramikskärvor till mer eller mindre hela kärl kan ifyllnader av gips konstrueras för ersätta områden där originalmaterial gått förlorat. Ifyllnaderna färgas sedan in i en för föremålet lämplig nyans, gärna något ljusare än originalmaterialet då inget tvivel om vad som är originalmaterial och vad som är komplettering får råda. Speciallim av hög kvalitet och i övrigt endast beprövade produkter med dokumenterat goda egenskaper vad gäller hållfasthet och åldringsbeständighet används.

Det långsiktiga bevarandet av keramiska föremål kräver förebyggande åtgärder såsom klimatkontroll, kontinuerlig tillståndsoversyn och renhållning samt givetvis stor aktsamhet vid all hantering. Optimal miljö för keramik är rumstemperatur och 40-50 % relativ luftfuktighet, men det viktigaste är att klimatet hålls stabilt. På så sätt ges den bästa garantin för bevarandet av de keramiska föremålen och all den information de bär på.

Cyprisk bronsålderskeramik före konservering, med en äldre och väl iögonfallande ifyllnad av gips.

Salter avlägsnas ur keramiken genom urlakning i avjoniserat vatten. Gipslagningen har lösts upp.

Konservatorn konstruerar en ny ifyllnad av gips för att stabilisera föremålet och säkra dess ursprungsform.

Ifyllnaden retuscheras
avslutningsvis med akrylfärg.
Foto: Eva Christensson, RAA.